

Liite 1. Kunnanhallituksen (15.10.2026) vastauksen tarkastuslautakunnan vuoden 2025 arviointikertomukseen

Painopistealueet arviointivuonna 2025

- Kuntastrategia, resurssiviisas li tiekartta
- Yhdyskuntapalvelut
- Hyvinvointipalvelut
- Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut/sivistyspalvelut
- Iin Vesiliikelaitos
- Työllisyyden hoito
- Investoinnit: investointien ja hankkeiden seuranta ja arviointi
- Tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan yhteistyö ja sen kehittäminen
- Talouden tasapaino
- Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen 2024 havaintojen täytäntöönpanon seuranta
- Sidonnaisuuksien luettelo
- Tytäryhtiöiden tavoitteiden toteutumisen seuranta
- Konserniohjaukseen liittyvä toimitusjohtajien kuuleminen; Iin Energia Oy, Iin Vuokratalot Oy, Iin Micropolis Oy ja Iilaakso Oy.

Tarkastuslautakunnan huomiot *kursivoituna*

Kunnanhallituksen vastaukset: **lihavoitu otsikko**

Kunnanhallituksen vastaukset vuoden 2025 arviointikertomukseen:

5. Arvio Iin kunnan strategian toteutumisesta

Tilinpäätöksessä on esitetty tiivistelmä strategiasta mutta ei tietoa strategian toteutumisesta, joka on esitetty ainoastaan liitteenä. Tilinpäätöksen sivuilla 51-52 esitettyjen strategia kaavioiden kuvat ovat epäselviä eikä teksteistä saa selvää. Tilinpäätöksen yhteydessä käsitelty erillinen liite kuntastrategian toteutumisesta on epäselvä ja sitä tulee selkeyttää.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Iin kunnanvaltuusto (20.4.2026 § 22) hyväksyi päivitetyn kuntastrategian vuoteen 2035. Strategian päivittämisen yhteydessä strategian ohjausprosessia selkeytettiin. Kuntastrategia kerää strategian päätavoitteet ja antaa strategiakaudelle suunnan. Kuntastrategiaa täydentää toimeenpano-ohjelmat, joita ovat energia- ja kestävyysohjelma, investointisuunnitelma, infran pitkän tähtäimen suunnitelma, elinkeino-ohjelma, työllisyysohjelma, hyvinvointisuunnitelma, kulttuurihyvinvointisuunnitelma, liikuntapaikkasuunnitelma, sivistyspalvelujen palvelusuunnitelma, henkilöstöohjelma ja omistajaohjauksen konserniohje.

Strategian toimeenpano-ohjelmissa määritellään pitkän tähtäimen tavoitteet ja vuosittaiset tavoitteet määritellään osana vuosittaista talousarvioprosessia ja seuranta tehdään osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Osana kokonaisuudistusta kuntastrategian tavoitteita ja vuosittaisia talousarviotavoitteita selkeytetään sekä kunnanvaltuuston, että lautakuntien ohjaustasolla.

Kuntalaisbarometriä ei ole tehty strategian lupauksen mukaisesti kahden vuoden välein eli 2023 ja 2025 vuosina.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Iin kunnan kuntastrategiassa määriteltyä kuntalaisbarometriä ei ole tehty, mutta osana kuntastrategian päivitysprosessia on tehty kysely kuntalaisille vastaavilla aiheisillä.

Tilinpäätöksessä tulee olla yhteenveto strategian toteutumisesta tilikaudella.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Kunnanvaltuusto (20.4.2026 § 22) hyväksyi päivitetyn kuntastrategian. Kuntastrategian, strategian toimeenpano-ohjelmien sekä vuosittaisten talousarviotavoitteiden laadintaa ja seuranta kehitetään, että niiden raportointi selkeytyy ja raportointitaso jättevöityy paremmin tukemaan kunnan johtamisjärjestelmää.

Tarkastuslautakunnan mielestä resurssiviisas li- tiekartan toteutumisen raportointia tilinpäätöksessä tai sen liitteissä tulee selkeyttää.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: lin kunnanhallitus (28.2.2017) hyväksyi lin kunnan Resurssiviisas li -toimintamallin, jonka pohjalta on laadittu nykyinen resurssiviisas li -toimenpideohjelma. Ohjelmaa on kehitetty vuosien saatossa osana talousarvioprosessia. Alkuvuodesta 2025 kunta teetti ulkopuolisen arvioinnin resurssiviisas li -ohjelmasta ja listasi sen jatkokehittämistoimenpiteitä. Osana kuntastrategian päivittämistä lokakuussa 2026 on valmisteilla uusi energia- ja kestävyysohjelma, jonka on määrä korvata resurssiviisas li -ohjelma. Ohjelma tulee päätöksentekoon talvella 2027 ja uudet tavoitteet päivitetään osana talousarvioprosessia.

Tasapainoinen talous:

Tarkastuslautakunta toteaa, että palveluiden ostojen osalta budjetointiin pitäisi kiinnittää enemmän huomioita. Lisämäärärahasta huolimatta palveluiden ostot ylittyivät 0,630 tuhatta euroa.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Lautakunnat ovat talousarviossa toimintatulojen ja toimintamenojen osalta nettositovia kunnanvaltuustoon. Lautajohdokuntien käyttötaloussuunnitelmat ovat toimintatulojen ja toimintamenojen osalta nettositovia lautakuntaan nähden. Koko kunnan toimintamenojen toteumaprosentti vuoden 2025 tilinpäätöstietojen perusteella oli 0,953 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Palvelujen ostojen kokonaisuutta tarkastellaan tilikauden aikana suhteessa kunnan henkilöstömenoihin ja sen kertymään.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tulevat investointitarpeet ja niiden rahoittaminen luovat edelleen haasteita tulevaisuuteen. Tulevien vuosien investoinnit lisäävät pitkäaikaisen lainan lainanottotarvetta. Tarkastuslautakunta toivoo tietoa lainojen keskikoroista ja lainakannan jakautumisesta vaihtuva- ja kiinteäkorkoisiin lainoihin.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: lin kunnan investointitaso on korkea vuosina 2026 ja 2027 johtuen historiallisen suuresta Valtarin koulun korvaavasta uudisinvestoinnista, jonka kokonaiskustannus on 15 milj. euroa. Investointitasoa

määriteltäessä on tarkasteltu kunnan kiinteistö- ja infran investointisuunnitelmat 2030-luvulle. Tarkastelun tuloksena on pystytty osoittamaan, että investointitaso palautuu vuosittaiseen 4-5 milj. euron tasoon vuonna 2029. Iin kunta ottaa lainaa investointien rahoittamiseksi. Lainan kokonaismäärä kasvaa TP2025 (46 milj. euroa) vuoteen 2028 mennessä (63 milj. euroa). Tämän jälkeen lainan määrä lähtee vähenemään. Rahoitusmarkkina on ollut murroksessa vuodesta 2022 lähtien ja hallinto- ja talouspalveluissa seurataan tarkasti sopivaa hetkeä kiinnittää lainarahoitusta optimaaliseen korkotasoon. Vuoden 2025 tilinpäätöstietojen osalta kunnan lainakannasta 62,9 % on sidottu kiinteäkorkoiseen lainaan. Lainasalkun tiedot lisätään talouden osavuosisatsauksiin vuonna 2026.

Tarkastuslautakunta esittää syvän huolensa, että konsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle kriisikuntakriteerien raja-arvon.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Iin kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate vuoden 2025 tilinpäätöstietojen perusteella on 0,62 kun Kuntalain 118 § 3 mom. mukaisesti raja-arvo on 0,8 kahdelta edelliseltä tilikaudelta.

Kuntalain 118 § 3 momentin mukaisesti: "Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa, tai rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

- 1) kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;*
- 2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;*
- 3) asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;*
- 4) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8."*

Iin kunnan konsernitilinpäätöksen tietojen mukaisesti laskennallinen lainanhoitokate vuonna 2025 (0,62) ja vuonna 2024 (0,79). Vuoden 2026 talousarvion mukaisesti kunnan tuloksen ennustetaan kehittyvät 0-tulokseen, jolloin myös laskennallisen

lainanhoitokatteen arvon arvioidaan kasvavan. Iin kunnan investointitaso on vuosina 2026-2027 ennätyskorkea johtuen pääasiallisesti Valtarin koulun korvaavan uudisinvestoinnin valmistumisesta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tilikaudella 2025 tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointeja.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Kunnan tulorahoituksen katsotaan olevan riittävä, jos kunnan vuosikate on vähintään poistojen suuruinen. Kuntien suhteellinen velkaantumisasaste on noussut merkittävästi vuonna 2023 sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen myötä, kun tulorahoituksesta vähennettiin hyvinvointialueille siirrettävä osuus. Uudistuksessa kuntien kiinteistöomaisuus ja velat jäivät olemassa olevalle tasolle. Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen kiinteistöt ovat vuokrattuna hyvinvointialueille vähintään vuoden 2025 loppuun (Iin kunnan osalta vuoden 2028 loppuun), joiden jatkokäyttö arvioidaan yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa sekä selvitetään kunnan kiinteistöstrategiassa mahdollista jalostamista muuhun käyttöön, kiinteistön myymistä tai purkamista. Talousarvion 2026 tavoitteena on ollut parantaa vuosikatetta vähintään poistojen suuruiseksi.

Tarkastuslautakunta on edelleen huolestunut heikosta omavaraisuusasteesta.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Kunnan omavaraisuusaste on ollut tilinpäätös 2024 tietojen mukaan (33,45 %) ja konsernin 34,92 %. Omavaraisuusasteen kasvattamiseen kiinnitetään huomiota kunnan taloustilannetta kohentamalla ja omistajaohjauksen keinoja lisäämällä tytäryhtiöiden suuntaan. Tässä yhteydessä on tärkeää, että käyttötalouskulujen kasvu on hillittyä ja taloustilanteen kohentuessa strategiset tavoitteet suunniteltuja talouden kokonaisuuden tervehdyttämiseksi.

Vaikka arviointikriteerit eivät Iin kunnan kohdalla täyty tarkastuslautakunta esittää edelleen huolensa suhteellisen velkaantumisen määrästä. Konsernin lainakanta on kasvanut ja suhteellinen lainanhoitokate heikentynyt.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Suhteellinen velkaantuneisuus oli tilinpäätöstietojen 2025 mukaan 122,59 %. Keskeinen syy suhteellisen velkaantuneisuuden arvoon johtuu sosiaali- ja terveystalouden uudistuksesta,

jossa kunnilta lähti sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen liittyvät tulot, mutta kunnille jäi sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen kiinteistöomaisuus ja aiemmat velat. Suhteellista velkaantuneisuutta pyritään parantamaan kunnan talouden kohentuessa taloussuunnitteluvuosien aikana.

6. Arvio valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnalla tai kuntakonsernilla ei ole kattamattomia alijäämiä tällä hetkellä mutta esittää huolensa kertyneiden ylijäämien määrästä.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Iin kunnan tilinpäätöstietojen 2025 mukaisesti kunnan taseessa oli ylijäämää 1 619 €/asukas ja konsernin ylijäämän 1 321,26 €/asukas. Kertynyttä ylijäämää pyritään lisäämään taloussuunnittelukaudella, kun kunnan talousarvio kääntyy ylijäämäiseksi.

Sivistyspalvelut

Tarkastuslautakunta on edelleen huolissaan lapsimäärän laskun vaikutuksesta.

Vastaus sivistyspalvelut: Pohjois-Pohjanmaalla on Suomen nuorin väestö. 2010-luvulta alkaen syntyvyys on vähentynyt koko Suomessa, mutta rakennemuutos näkyy erityisesti Pohjois-Pohjanmaan kunnissa ja myös lissä. Kunnanvaltuusto (28.10.2024 § 75) käsitteli valtuustoaloitetta, jossa on listattu toimenpiteitä lasten ja lapsiperheiden saamiseksi kuntaan. Opetus- ja varhaiskasvatuspalveluja kehitetään pitkäjänteisesti myös vetovoiman lisäämisen näkökulmasta. Sivistyspalveluiden yhteinen palveluohjaus palvelee yhden luukun periaatteella kuntaan muuttavia perheitä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen sijoittumisen ja koulupaikan suhteen. Tukeen liittyviä opetusjärjestelyjä on laajennettu ja monipuolistettu, jotta jokainen iiläinen lapsi ja nuori saa tarvittavat palvelut omasta kunnasta. Varhaiskasvatuksen työaikakokeilulla pyritään tekemään varhaiskasvatuksen työstä houkuttelevaa ja työssä jaksamista tukevaa ja tällä pyritään saamaan vaikutuksia kelpoisen, perheineen kuntaan muuttavan, työvoiman osalta.

Tarkastuslautakunta kaipaa kouluterveyskyselyn tuloksia.

Vastaus sivistyspalvelut: Sivistyspalvelut esittelee kouluterveyskyselyn keskeiset tulokset tarkastuslautakunnalle vuoden 2026 kuulemistilaisuudessa.

Hyvinvointipalvelut

Tarkastuslautakunta korostaa vanhus- ja vammaisneuvoston tärkeää roolia iiläisten vanhus- ja vammaisten hyvinvoinnin edistämisestä. Tarkastuslautakunta painottaa suunnitelmallista toiminnan kehittämistä voimassa olevien lakien mukaisesti, vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä ja yhteistyön ja kokouskäytäntöjen kehittämistä Pohteen vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Tarkastuslautakunta edellyttää vanhus- ja vammaisneuvoston viestinnän ja www-sivujen päivittämistä sekä pöytäkirjojen julkaisemista liitteineen kunnan www-sivuilla.

Vastaus hyvinvointipalvelut: Kunnanhallitus (18.8.2025 § 197) on nimennyt vanhus- ja vammaisneuvoston toimikaudelle 2025-2028. Hyvinvointipalveluissa on valmisteltu työohjelmaa vanhus- ja vammaisneuvostolle, siten että vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuu neljä kertaa vuoden aikana (kahdesti kevätkaudella ja kahdesti syyskaudella). Vanhus- ja vammaisneuvoston pöytäkirjat julkaistaan kokouksen jälkeen kunnan verkkosivuilla.

Vastaus hallinto- ja talouspalvelut: Kunnanhallitus valmistelee osaltaan yhteistä vuosittaista tapaamista vaikuttamistoimielimien kanssa (vanhus- ja vammaisneuvosto, kylien neuvottelukunta ja nuorisovaltuusto.)

Tarkastuslautakunta tiedustelee, miten palkkatuella työllistettyjen määrän väheneminen on vaikuttanut työllisyysilanteeseen ja työttömyyteen.

Vastaus hyvinvointipalvelut: Palkkatuella työllistettyjen määrän vähentäminen, erityisesti kunnan omassa palvelutuotannossa, on osaltaan vaikuttanut siihen, ettei pitkäaikaistyöttömien määrä ole vähentynyt samalla tavalla kuin aikana, jolloin palkkatuettua työllistämistä hyödynnettiin aktiivisemmin. Vaikutus kunnan työttömyyden kokonaistilanteeseen on kuitenkin ollut hyvin vähäinen. Palkkatuella

työllistettyjen henkilöiden määrä on suhteessa kunnan työttömien kokonaismäärään niin pieni, että palkkatuetun työllistämisen muutokset vaikuttavat työttömyysasteeseen hyvin vähän. Palkkatuen käytön vähenemisellä ei siten voida selittää kunnan työttömyystilanteen laajempia muutoksia.

Vuoden 2025 alusta voimaan tullut työllisyyspalvelujen uusi rahoitusmalli on lisäksi muuttanut kunnan näkökulmasta palkkatuetun työn taloudellisia kannustimia. Kunnan ei ole taloudellisesti tarkoituksenmukaista käyttää palkkatuettua työllistämistä ensisijaisesti työttömyyden tilastolliseen katkaisemiseen, mikäli työpanokselle ei ole tosiasiallista tarvetta tai työllistämisjaksolle ei ole nähtävissä selkeää jatkopolkua kohti avoimia työmarkkinoita. Jatkossa palkkatukea on tarkoituksenmukaista kohdentaa erityisesti tilanteisiin, joissa työpanokselle on aito tarve ja palkkatukijakso tukee henkilön etenemistä kohti pysyvämpää työllistymistä.

Yhdyskuntapalvelut:

Vuonna 2025 tapahtuneet henkilöstön vaihtuvuudet yhdyskuntapalveluissa ovat vaikuttaneet toiminnan laatuun ja luotettavuuteen. Tarkastuslautakunta kysyy edelleen, miten aiotaan varmistaa henkilöstön pysyvyys sekä jaksaminen.

Vastaus yhdyskuntapalvelut: Yhdyskuntapalveluiden eri palvelualueilla on ollut aiempina vuosina useita henkilöstövaihdoksia ja lisäksi toimialalla eläköityy vuosittain työntekijöitä. Yhdyskuntapalveluissa on selkeytetty pääliikketason tehtävänkuvia ja -vastuita sekä käyty läpi sijaisjärjestelyjä. Aterian- ja puhtauspalveluissa sekä kiinteistöpalveluissa henkilöstön saatavuus on ollut hyvällä tasolla ja tehtäviin on saatu rekrytoitua ammattitaitoisia henkilöstöä.

Tarkastuslautakunnan mukaan yhdyskuntapalveluiden toiminnan arviointiin tarvittavia määrällisiä ja laadullisia mittareita tulisi lisätä ja tarkentaa raportointia.

Vastaus yhdyskuntapalvelut: Kunnanvaltuusto (20.4.2026 § 22) on hyväksynyt päivitetyn kuntastrategian ja osana strategiapäivitystä toiminnallisia ja laadullisia mittareita kehitetään osana TA2027 -prosessia.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kiinteistöstrategiaa ei ole vahvistettu. Tarkastuslautakunta kysyy, milloin kiinteistöstrategia vahvistetaan.

Vastaus yhdyskuntapalvelut: Kiinteistöohjelma on käsitelty yhdyskuntalautakunnassa (11.2.2025 § 16) ja kunnanhallituksessa (17.2.2025 § 45) ja ohjelma on toimeenpanossa tällä hetkellä.

Tarkastuslautakunta pitää edelleen tärkeänä, että toimitilat olisivat kaikilta osin terveet ja toimivat, mikä mahdollistaisi tehokkaamman työskentelyn. Pitkän tähtäimen suunnitelman etenemistä 2025 vuonna pidetään hyvänä.

Vastaus yhdyskuntapalvelut ja hallinto ja talouspalvelut: Yhdyskuntapalvelut katsoo että tilojen terveellisyys ja turvallisuus on toiminnassa ensisijaista ja pitkän tähtäimen suunnitelmalla saadaan ennakoitua tulevia peruskorjaustarpeita ja suojattua kiinteistökantaa erilaisilta vahingoilta. Hallinto- ja talouspalveluiden osalta on merkittävää jakaa kokonaiskuva tulevista investointitarpeista, joka mahdollistaa kunnan investointivalmiuden tarkastelun yli talousarviokauden pidemmälle aikaperspektiivillä.

Iin Vesiliikelaitos

Tarkastuslautakunta edellyttää, että Iin pohjavesialueiden suojelusuunnitelman luonnos päivitetään ja valmis suunnitelma hyväksytään asianomaisissa toimielimissä.

Vastaus Iin vesiliikelaitos: Pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on valmistelussa ja luonnos on nähtävillä kunnan verkkosivuilla. Pohjaveden suojelusuunnitelman hyväksymisymisestä on tehty päätös Yhdltk 20.11.2024 § 96 yhdyskuntalautakunnassa. Lautakunta on hyväksynyt päätöksen ja lähettänyt sen tiedoksi kunnanhallitukselle. Kunnanhallitus on palauttanut asian yhdyskuntalautakunnalle uudelleen valmisteltavaksi päätöksellä Khall 02.12.2024 § 301. Iin vesiliikelaitoksen lausunto on annettu päätöksellä Vesiliik 10.12.2024 § 44. Asian valmistelu on lykkäätynyt henkilöstöresurssien väliaikaisen puutteen vuoksi. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on valmistelussa ja tulee korjattuna päätöksentekoon vuoden 2027 aikana.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että Vesiliikelaitoksen hinnankorotusten vaikutus kohdistettaisiin tarvittaviin investointeihin. Tarkastuslautakunta on edelleen huolissaan korjausvelan määrästä.

Vastaus Iin vesiliikelaitos: Iin vesiliikelaitokselle on tehty saneerauksen / uudisrakentamisen investointiohjelma (n. 12 M€) vuoteen 2035 saakka, jonka avulla tullaan pienentämään korjausvelkaa sekä lisäämään erityisesti mahdollisuuksien mukaan myös viemäriverkoston toiminta-aluetta. Investointiohjelmaa seurataan vuosittain ja sitä voidaan muuttaa tarpeiden esiintyessä. Näiden investointien avulla myös käsitellyn jäteveden ja laskutetun jäteveden määrää saadaan pienennettyä. Tätä suhdetta pyritään pienentämään myös hulevesiasioiden hoitamisella viemäriverkoston toiminta-alueella.

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota Vesiliikelaitoksen käsitellyn jäteveden ja laskutetun jäteveden suhteeseen, jossa ei ole päästy tavoitteeseen erityisesti Kuivaniemen osalta. Verkostojen saneerausta on edelleen syytä jatkaa ja korjausvelan määrää pienentää.

Iin vesiliikelaitos: Iin Vesiliikelaitokselle on tehty saneerausohjelma vuoteen 2035, jonka systemaattisella toteuttamisella viemäriverkoston kuntoa parannetaan ja joka vähentää jäteveden suhdetta. Kriittisten investointien ajoittaminen korjausvelan pienentämisessä on merkittävässä roolissa.